VR‘Kantu: Klaipėdos istorija kitu kampu

Praeitis, kurią gali išgyventi

Tai – kelionė po Klaipėdą laiku – miesto istorija prabėga pro akis tarsi gyvenimas, susidedantis iš įvairių fragmentų, kurie sukuria vienovę.

Svarbu pabrėžti, kad „VR‘Kantu“ nėra dokumentinis filmas. Tai meninė ir patyriminė kelionė, kviečianti pajusti Klaipėdą, ją suprasti ir pamilti pasitelkiant vaizduotę, emocijas bei pojūčius. Kartu tai galimybė susipažinti su svarbiausiais miesto istorijos ženklais ir faktais.

Klaipėdos istorijos ženklai

Klaipėdos pilis – miesto pradžia

Klaipėdos pilis (vok. Memelburg) – svarbiausia istorinė miesto dalis, vieta, nuo kurios prasidėjo Klaipėdos miesto statybos. 1252 m. strategiškai svarbioje kuršių žemės vietoje – Dangės žiočių kairiajame krante, netoli Klaipėdos sąsiaurio, jungiančio Kuršių marias su Baltijos jūra, buvo pastatyta pirmoji medinė pilis. 1253–1254 m. ją pakeitė mūrinė pilis, tapusi svarbiu miesto raidos centru. Nuo šios vietos pradėjo formuotis Klaipėdos miesto istorija.

Miesto augimas ir prekybos keliai

Melno taikos sutartimi nustačius nuolatinę sieną tarp Ordino ir Lietuvos, prasidėjo aktyvesnis Klaipėdos ir aplinkinių teritorijų apgyvendinimas. XVI amžiuje, plėtojantis prekybai ir vandens keliams, miestas sparčiai augo. Klaipėda tapo svarbiu uostu, jungiančiu skirtingas kultūras, kraštus ir žmones.

Reformacija ir skaitymo kultūros pradžia

Reformacija prasidėjo 1517 m. spalio 31 d. Vokietijoje, kai vienuolis ir teologijos profesorius Martynas Liuteris Vitenberge paskelbė savo garsiąsias 95 tezes. Reformacija davė pradžią lietuviškam raštui. Keičiantis religiniam požiūriui, protestantai siekė, kad žmonės Dievo žodį skaitytų gimtąja kalba. Protestantiška tradicija įpratino žmones skaityti: Katekizmus, giesmynus, Bibliją, ceitungas, kalendras ir kitus, grynojo proto sukurtus tekstus.

Šis laikotarpis svarbus ir bibliotekų kultūros istorijai, nes skaitymas tapo vienu iš būdų žmogui pažinti pasaulį ir ugdyti savarankišką mąstymą.

Fachverkiniai pastatai – miesto atmintis

Klaipėdos senamiesčio išskirtinumą kuria fachverkinė (karkasinė) architektūra. XVIII–XIX a. statyti pastatai išsiskiria medinių konstrukcijų ir užpildytų sienų deriniu. Jie primena apie miesto amatus, prekybą ir žmones, kurie čia gyveno.

Gaisrai ir miesto atsparumas

Klaipėdos istorijoje netrūko išbandymų. Miestą ne kartą niokojo dideli gaisrai – 1520 (sudegė ½ miesto), 1540 (liko tik 6 namai), 1660, 1667 metais, o didžiausias kilo 1854 m. spalio 4 dieną. Tačiau po kiekvieno sunaikinimo miestas buvo atkuriamas ir keitėsi, įgaudamas naują veidą.

Klaipėda – Prūsijos istorijos dalis

Rotušė. 1807–1808 m. Klaipėda (Memelis) tapo laikina Prūsijos karalystės sostine. Čia rezidavo karalius Friedrichas Vilhelmas III ir karalienė Luizė su visa šeima ir svita. Mieste buvo priimami svarbūs sprendimai, tarp jų – įsakas dėl baudžiavos panaikinimo Prūsijoje ir pradėtos esminės valstybės reformos.

Raudonų plytų miestas

Raudonų plytų architektūra yra išskirtinis Klaipėdos krašto (Mažosios Lietuvos) bruožas, atsiradęs dėl vietinių plytinių gausos ir atsparumo pajūrio klimatui. Tipiški XIX a. pab. – XX a. pr. statiniai apima pramoninius objektus, geležinkelio stotis, paštus ir mokyklas, kurie formuoja istorinį Klaipėdos regiono veidą.

Liepų gatvė – miesto elegancijos erdvė

Liepų gatvė – XVII a. pradėjo dėliotis dabartinė Liepų gatvė. Iš pradžių čia kūrėsi sodininkai, gėlininkai, o kiek vėliau - pirkliai, pramonininkai, tarnautojai. Neretai tai būdavo atvykėliai iš Anglijos, kai kurie susigiminiavę su vietiniais vokiečiais. Tie turtuoliai namus, sandėlius turėdavo ir senamiestyje. O čia, ramioje vietoje, statėsi savo rezidencijas. Čia iškilę gyvenamieji namai ir rezidencijos liudija apie augantį miesto turtingumą ir kultūrinę įvairovę.

Prarastas miesto simbolis – Šv. Jono bažnyčia

Klaipėdos Šv. Jono bažnyčia buvo vienas svarbiausių miesto evangelikų liuteronų kultūros simbolių. Neogotikinė bažnyčia Antrojo pasaulinio karo metais sudegė, o pokariu buvo galutinai nugriauta. Jos istorija primena apie prarastą miesto paveldą ir siekį jį išsaugoti ateities kartoms.

Šišioniškių tarmė – gyvasis krašto paveldas

Šišioniškių tarmė – tai yra nykstantis Mažosios Lietuvos regiono dialektas, kurio pavadinimas kilęs nuo šiam kraštui būdingo įvardžio „šišion“ (liet. čia). Ši unikali tarmė istoriškai formavosi Pamario krašte, veikiama gausių germanizmų ir Mažosios Lietuvos kultūros. Kalbininkai šią tarmę vadina vakarų žemaičiais. Kartais vadinama lietuvininkų tarme. Tačiau patys tarmės vartotojai dažnai save vadina memelenderiais, klaipėdiškiais, šišioniškiais.

Dirižabliai virš Klaipėdos

XX a. 3–4 dešimtmečiais Mėmelyje (Klaipėdoje) lankėsi garsieji vokiečių dirižabliai, tokie kaip „Graf Zeppelin“. Šie įspūdingi, didžiuliai orlaiviai tapo svarbia Vokietijos ir šio krašto aviacijos istorijos dalimi.

„Meridianas“ – miesto atpažįstamas ženklas

Mokomasis burlaivis „Meridianas“ pastatytas 1948 metais Suomijoje, Turkų laivų statykloje kaip kontribucija perduotas Tarybų Sąjungai po Antrojo pasaulinio karo. Pakeitus laivo paskirtį, 1971 m. „Meridianas“ atplukdytas į Dangės upę, jame atidarytas restoranas. 2013 metais rekonstruotas. Šiandien laivas primena miesto ryšį su jūra ir laivininkystės tradicijomis.

Teatro aikštė – miesto susitikimų vieta

Teatro aikštė nuo seno buvo viena svarbiausių miesto erdvių. Anksčiau čia veikė prekyvietės, o XX amžiuje aikštė tapo kultūros ir bendruomenės susibūrimo vieta. Šiandien ji yra viena ryškiausių Klaipėdos senamiesčio erdvių.

„VR‘Kantu: Klaipėdos istorija kitu kampu“ kviečia ne tik pažinti miesto praeitį, bet ir permąstyti savo ryšį su Klaipėda. Kaip sakė Imanuelis Kantas, žmogaus vertė slypi gebėjime mąstyti ir veikti atsakingai.

Tikimės, kad ši virtuali kelionė įkvėps atrasti Klaipėdą iš naujo – kaip miestą, kuriame susitinka istorija, kultūra, žmonės ir ateities idėjos.